Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Viite: U31/2026 vp

27.5.2026

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄSTÄ (U31/2026 VP) EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI TEOLLISEN KAPASITEETIN KIIHDYTTÄMISESTÄ JA VÄHÄHIILISTÄMISESTÄ STRATEGISILLA ALOILLA SEKÄ ASETUSTEN (EU) 2018/1724, (EU) 2024/1735 JA (EU) 2024/3110 MUUTTAMISESTA

Keskuskauppakamari kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon asiasta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Euroopan teollisuuden kilpailukyvyn parantaminen on erittäin tärkeä tavoite, jota komission esitys pyrkii tukemaan muun muassa kohdentamalla julkisia hankintoja, lisäämällä vähähiilisten Euroopassa valmistettujen tuotteiden kysyntää erilaisin taloudellisin kannustein sekä vauhdittamalla teollisia investointeja muun muassa lupamenettelyitä yksinkertaistamalla. Keskuskauppakamari pitää asetuksen tavoitteita eurooppalaisten vähähiilisten ja energiasiirtymää nopeuttavien tuotteiden ja teknologioiden edistämiseksi pääosin tärkeinä ja kannatettavina.

Asetuksessa painottuu EU:n taloudelle strategisesti merkittäviin puhtaan siirtymän toimialoihin, joissa globaali kilpailu on asettanut eurooppalaiselle teollisuudelle ja innovaatiotoiminnalle haasteita, ja jotka ovat eurooppalaisen teollisuuden arvoketjuille olennaisen tärkeitä. Asetus on suunnattu erityisesti energiaintensiiviseen teollisuuteen, nettonollateknologioiden kehittämiseen sekä autoteollisuuden komponenttien valmistukseen. Näillä toimialoilla komissio on jo aiemmin pyrkinyt korjaamaan markkinoita vääristäviä EU:n ulkopuolisten maiden valtiontukia muun muassa polkumyyntitulleilla.

Esitetyt toimet vahvistavat eurooppalaisen valmistavan teollisuuden kilpailukykyä, mutta painopistealueet rajoittuvat suhteellisen kapeaan hankeryhmään, erityisesti energiaintensiivisiin hiilestä irtautumishankkeisiin, jotka liittyvät nettonollateknologia-asetukseen sekä hankkeisiin, jotka sijaitsevat nimetyillä teollisen tuotannon kiihdyttämisalueilla. Hiilestä irtautuminen ja teollisuuden kestävyys riippuvat monista toisiinsa liittyvistä investoinneista, kuten prosessien optimoinnista, sähköistämisestä, kiertotaloudesta, infrastruktuurin kehittämisestä sekä raaka-aineiden hankinnasta ja jalostuksesta. Jotta vaikutukset olisivat laajemmat, asetuksen soveltamisalaan tulisi sisällyttää laajemmin teollisen siirtymän hankkeita riippumatta siitä, kuuluvatko ne kapeasti määriteltyihin toimialaluokkiin tai sijaitsevatko ne tietyillä teollisuuden nopean kehittämisen alueilla.

Lupamenettelyiden sujuvoittaminen ja kansalliset yhteyspisteet

Asetusluonnoksen mukaisesti jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön yhteen lupahakemukseen perustuva yhtenäinen lupamenettely, joka kattaisi kaikki teollisen valmistushankkeen tarvitsemat luvat. Jokaisen jäsenvaltion olisi perustettava yksi kansallinen eurooppalaisia yrityslompakoita koskevaa

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Alvar Aallon katu 5 C, PL 1000 | 00101 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

asetusta soveltava asiointipiste teollisuustoimialan yritysten lupamenettelyille ja nimettävä lupamenettelyjä koordinoiva viranomainen. Erityistä huomiota on kiinnitetty lupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttamiseen.

Keskuskauppakamari suhtautuu myönteisesti eurooppalaisen yrityslompakon valmisteluun. Yrityslompakkojen tulisi toimia yhtenä luotettavana rajapintana, joka auttaa yrityksiä täyttämään vaatimustenmukaisuusvelvoitteet eri markkinoilla. Lompakkojen tulisi olla täysin yhteensopivia kansallisten alustojen ja kaupparekisterien kanssa. Ilman integraatiota lompakoista on riskinä syntyä rinnakkainen yritysten työtaakkaa lisäävä tietojärjestelmä.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan lupamenettelyjen sujuvoittamisen, rajat ylittävän sähköisen asioinnin tehostamisen sekä automatisoidun tiedonvaihdon kehittämisen tärkeydestä. Kuten valtioneuvoston kannassa on todettu, olemassa olevan EU-sääntelyn huomioon ottaminen asetuksen jatkovalmistelussa on tärkeää päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi.

EU-alkuperävaatimukset ja vähähiilisyysvaatimukset julkisissa hankinnoissa ja julkista tukea myönnettäessä

EU:ssa valmistamista koskevat vaatimukset otettaisiin asetuksella käyttöön nettonollateknologioissa, kuten akuissa ja akkupohjaisissa energiavarastojärjestelmissä, aurinkosähkö- ja tuulivoimajärjestelmissä, lämpöpumpuissa, elektrolyysilaitteistoissa ja ydinvoimateknologioissa, kun niihin liittyy julkisia hankintamenettelyjä tai julkista tukea. Monista ehdotuksen tärkeistä osista puuttuvat vielä yksityiskohdat ja kriteerit, kuten vähähiilisten materiaalien määritelmä, komponenttien EU-alkuperän osuuden laskentamenetelmä sekä tieto kolmansista maista, jotka täyttävät kansainvälisten kauppasopimusten nojalla EU-alkuperän vaatimukset.

Unionin alkuperä- ja vähähiilisyyskriteerien tulisi olla käytännöllisiä, oikeasuhteisia, määräaikaisia ja pk-yritysten saatavilla. Monimutkainen dokumentointi uhkaa sulkea pienemmät yritykset julkisten hankintojen ja tukijärjestelmien ulkopuolelle, mikä heikentää juuri sitä teollista perustaa, jota asetuksella pyritään vahvistamaan. Uusien prosessien luominen tuhansien komponenttien alkuperän ilmoittamiseksi lukemattomilta toimittajilta aiheuttaa yrityksille lisäksi raskaita raportointivelvoitteita.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että EU:n julkisissa hankinnoissa ja muissa julkisissa toimissa tarjottaisiin yhdenvertainen pääsy markkinoille niiden maiden yrityksille, jotka avaavat EU-maiden yrityksille pääsyn markkinoilleen kauppasopimusten mukaisesti. Vapaakaupan edistäminen on tärkeää Suomen kaltaisille pienille avotalouksille, joiden vientiyritykset hyötyvät kansainvälisille markkinoille pääsystä. EU:ssa valmistuksen vaatimukset eivät saisi rajoittaa markkinoille pääsyä ja kilpailua kauppasopimusten vastaisesti. On tärkeää, että valtioneuvoston kannassa on nostettu esille ehdotettujen kriteereiden tarkentaminen ja toteutettavuuden arviointi sekä säännösten yhdenmukaisuus EU:n muiden kansainvälisten sitoumusten kanssa.

Yhdymme valtioneuvosto kantaan siitä, että tukiehtojen yksityiskohtaisen sääntelyn tulisi säilyä komission toimivallassa yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen alla, eikä siirtyä sektorikohtaiseen sääntelyyn.

Komission kesällä 2025 vahvistamien uusien puhtaan teollisuuden valtiontukipuitteiden myötä aiempaa sallivammat valtiontukisäännöt jatkuvat koko 2020-luvun ajan.

Keskuskauppakamari pitää perusteltuna, että EU:ssa valmistamista koskevat vaatimukset ulotetaan myös sähköajoneuvoihin ja niiden komponentteihin. Koska sähköautojen akkujärjestelmien arvoketjut ovat globaaleja, eurooppalaisella autoteollisuudella on merkittävästi tuotantoa ja komponenttien valmistusta myös EU:n ulkopuolisissa maissa. Akkujen edellyttämien kriittisten mineraalien saatavuudessa EU on riippuvainen muiden maanosien tuotannosta. Lähtökohtana erityisesti akkujen valmistuksessa tulisi olla Euroopan kilpailukyvyn lisääminen koko arvoketjussa.
Asetusluonnoksessa ei oteta riittävällä tavalla huomioon kuorma-autojen ja linja-autojen ja erikoisajoneuvojen erityispiirteitä, kuten monivaiheisesti hyväksyttävien ajoneuvojen ja kaksoiskäyttöajoneuvojen kohtelua. Linja-automarkkinan osalta asetuksen voimaantulo voi olla jo myöhäistä, sillä sähköbussien markkinassa kiinalaisilla valmistajilla on hallitseva markkinaosuus. On myös epäselvää, pystyykö eurooppalainen julkinen sektori kattamaan kuorma- ja linja-autojen alkuperävaatimuksista aiheutuvat lisäkustannukset.

Yritysautojen ja pakettiautojen EU-valmistuksen kriteeri perustuisi yksityiskohtaisiin sisältövaatimuksiin, jotka koskevat akkuja, sähkövoimansiirtoa ja keskeisiä elektroniikkakomponentteja. Kriteeriä on esitetty sovellettavan kaikkiin yritysajoneuvoihin myönnettäviin valtion tukiin. Henkilö- ja pakettiautojen hiilidioksidipäästöjen raja-arvoasetuksen muutosehdotuksessa komission ehdottamiin valmistajien hyvityksiin oikeuttavien pienten sähköautojen EU-valmistuksen kriteerit määriteltäisiin ajoneuvojen tuotantomaan sekä akku- ja muiden komponenttien alkuperän perusteella. Keskuskauppakamari puoltaa pienten eurooppalaisvalmisteisten sähköautojen tuotantoa lisäävien hyvitysten käyttöönottoa, mutta suhtautuu varauksellisesti yritysautoja koskevaa valtiontukia koskevan sääntelyn muuttamiseen. Sähköautojen hankintakannusteita koskevat rajaukset tulisi jättää kansallisesti päätettäviksi, sillä sähköistymisen edellytykset ovat eri maissa erilaisia. Valtiontukia säännellään EU:ssa jo nykyisin kattavalla erillislainsäädännöllä, eikä sitä koskevaa sääntelyä ole tarpeen laajentaa yritysautoja koskevassa asetuksessa. Taloudellisten kannusteiden rajaaminen vain EU:ssa tuotettuihin autoihin todennäköisesti hidastaisi autokannan sähköistymistä. EU:lla on edelleen käytössään monia muita koko unionia koskevia hinnoitteluun vaikuttavia instrumentteja, kuten esimerkiksi rangaistus- ja polkumyyntitullit, joilla voidaan parantaa EU:n autoteollisuuden kilpailukykyä vähentämällä polkumyyntihinnoittelua sähköautomarkkinassa.

Kuten valtioneuvoston kannassa on todettu, uusi julkisia hankintoja koskeva alkuperää koskeva sääntely tulee kohdistaa vain uusiin ajoneuvoihin, jotta ne eivät rajoittaisi jo hankittujen puhtaiden ajoneuvojen käyttöä julkisissa hankinnoissa. Mikäli kriteereitä sovellettaisiin olemassa olevaan ajoneuvokantaan, esimerkiksi jo hankittujen kolmansissa maissa valmistettujen sähköbussien jälleenmyyntiarvo laskisi, jos kuljetusyritykset voisi osallistua niillä julkisten hankintojen kilpailutuksiin. Tämä aiheuttaisi liikennöitsijöille mittavia tappioita, heikentäisi yritysten oikeusvarmuutta ja vähentäisi kilpailutuksiin osallistuvien yritysten määrää.

Ehdot ulkomaisille suorille sijoituksille

Asetusluonnoksessa esitetään uusia sääntöjä ulkomaisille kriittisille toimialoille kohdistuville investoinneille. Vaatimuksia koskisivat yli sadan miljoonan euron ulkomaisia investointeja, jotka ovat Euroopan tulevaisuuden kannalta kriittisiä toimialoja. Näihin toimialoihin kuuluisivat akkujen tuotannon koko arvoketjut, sähköautoteknologia, aurinkopaneelituotannon sekä kriittisten raaka-aineiden kaivuu, jalostus ja kierrätys. Kriteereitä sovellettaisiin investointeihin kolmansista maista, joiden hallinnassa on yli 40 prosenttia maailmanlaajuisesta tuotantokapasiteetista. Komissio voisi myöhemmin lisätä uusia strategisiksi luokittelemiaan sektoreita soveltamisalan piiriin.

Ulkomaisen sijoittajan tulisi täyttää ehtoja, jotka liittyvät muun muassa ulkomaalaisomistuksen osuuteen, immateriaalioikeuksiin, TKI-toimintaan sijoittamiseen, EU-maiden kansalaisten työllistämiseen ja tuotantopanosten hankkimiseen EU:sta.

Keskuskauppakamari yhtyy valtioneuvoston varaukselliseen kantaan kolmansien maiden suorien sijoitusten rajoittamisesta. Kuten valtioneuvoston kannassa on todettu, eurooppalaisen teollisuuden kilpailukyvyn edistäminen edellyttää toimintaympäristön ennakoitavuutta ja vakautta sekä vahvaa panostusta tutkimukseen ja kehitykseen. Esitetyt kriteerit vähentäisivät EU:n vetovoimaa ulkomaisille sijoituksille ja heikentäisivät EU:n kilpailukykyä, jos ulkomaiset sijoittajat kohdistavat jatkossa sijoituksensa Euroopan ulkopuolelle.

Teollisuuden nopean kehittämisen alueet

Asetusluonnoksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi nimetä vähintään yksi teollisuuden nopean kehittämisen alue, jolle jäsenvaltion on valmisteltava kaikki luvat ja hyväksynnät kattava peruslupa. Jäsenvaltion tulisi toteuttaa kaikki peruslupaan tarvittavat ympäristöarvioinnit ja suunnittelut. Nopean kehittämisen alueelle sijoittuvat teolliset valmistushankkeet katsottaisiin strategisiksi hankkeiksi, joihin sovellettaisiin ympäristöarviointeja koskevan asetusehdotuksen säännöksiä.

Keskuskauppakamari suhtautuu kielteisesti jäsenmaille asetettuun velvoitteeseen nimetä nopean kehittämisen alueita ja niille suunniteltujen investointien ns. perusluvasta. Suomen kannalta vaatimuksella ei olisi juurikaan lisäarvoa, sillä maankäytön suunnittelussa on jo nykyisin huomioitu varsin hyvin teollisuuden tarpeet ja kunnilla on suuri intressi varata riittävästi maa-alueita teollisuuden tarpeisiin. Jo nykyisin teollisten investointien edellyttämille infrainvestoinneille on olemassa ohituskaistamenettelyjä, joita voidaan kansallisin säädöksin kehittää. Lähtökohtaisesti emme näe tarvetta EU-laajuiselle sääntelylle teollisuuden sijaintipaikkojen ohjaamiseen, vaan sijaintia koskevat päätökset nousevat ensisijaisesti yritysten tarpeista.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Johanna Sipola
varatoimitusjohtaja

Hanna Kalenoja
Johtava asiantuntija